

Beleidsreactie van het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie op het rapport "Geletterd en genummerd" van de Adviescommissie Financiële Openheid.

Algemeen

In een tweetal etappes is in 2012 en 2015 bezuinigd op het budget dat Nederland en Vlaanderen ter beschikking stellen voor de activiteiten van de Nederlandse Taalunie. Vanuit Nederland was dat een onderdeel van een omvangrijke taakstelling op subsidies aan organisaties rond het onderwijs. Voor de Taalunie betekende deze ombuiging het begin van een transitie periode met belangrijke inhoudelijke wijzigingen in het functioneren van de Taalunie. Om die nieuwe manier van werken vorm te geven, is eind 2015 het nieuwe meerjarenbeleidsplan gepubliceerd, en is eind 2015 door het Algemeen Secretariaat een meerjarenbegroting opgemaakt.

Het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie heeft zich achter de uitwerking van deze bezuinigingen en de veranderingen in de werkwijze van de Taalunie geschraagd. Als randvoorwaarde bepaalde het CvM al in 2012 dat de bezuinigingen zoveel mogelijk evenredig over de verschillende uitgavenposten van de Taalunie moesten neerslaan.

In 2015 bleek dat daarover in het veld vragen waren. Het was niet duidelijk hoe de bezuinigingsoperatie had doorgewerkt op de verschillende aandachtsterreinen van de Taalunie. Om die reden heeft het CvM in januari 2016 de Adviescommissie Financiële Openheid (hierna: AFO) gevraagd onderzoek te doen naar de ontwikkeling tussen 2010 en 2015 van de bestedingen van de Taalunie voor de internationale neerlandistiek in relatie tot de overige uitgaven van de Taalunie, en het CvM te adviseren over de toekomst van die relatie.

Conform het verzoek van het CvM heeft de AFO haar rapport eind maart opgeleverd. Op 12 april kwam het CvM bijeen voor een eerste overleg. Er werd beslist om de leden van AFO te horen en pas nadien een beleidsreactie te formuleren. Op 13 mei II. vond dit duidend gesprek plaats tussen de AFO en de voorzitter van het CvM. Het CvM dankt de AFO voor het vele en gedegen werk dat is verricht. Het rapport verschaft helderheid, niet alleen over de situatie de afgelopen jaren, maar ook over de ontwikkelingen zoals die zich aftekenen tot 2020.

Periode 2010-2014

Allereerst: de terugblik van de AFO op de periode 2010-2014 laat zien dat in die jaren de bestedingen voor de internationale neerlandistiek op peil zijn gebleven. De commissie constateert dat er geen sprake is van een onevenredige percentuele daling van het budget dat de Taalunie daarvoor heeft besteed in die jaren. Dat is positief. De perceptie die leeft over een disproportionele stijging van de communicatiekosten van de Taalunie is ook niet in de cijfers terug te vinden.

Aanbevelingen AFO

De AFO doet aanbevelingen in hoofdstuk 5 van het rapport. Het CvM reageert hier in het algemeen positief op en gaat actie ondernemen op die aanbevelingen. Dat geldt zeker voor aanbevelingen over de verbetering en versterking van de communicatie met het veld. Reeds vorig jaar is afgesproken dat het vertrouwen van het veld in de Taalunie snel versterkt moet worden. Het is terecht dat de AFO het belang van een heel zorgvuldige communicatie benadrukt met die organisaties die financieel sterk van de Taalunie afhankelijk zijn.

De aanbevelingen naar aanleiding van de financiële rapportering lijken het CvM juist. De algemeen secretaris zal deze zo snel mogelijk uitvoeren.

Het CvM ziet constructief ook een paar kanttekeningen.

- De AFO wil dat beter dan nu geëxpliciteerd wordt dat de doelstellingen uit het Taalunieverdrag leidend zijn. En de AFO adviseert het evenwicht te herstellen in de besluitvormingsprocedures binnen de Taalunie. Binnen het CvM heeft besluitvorming over modernisering en vernieuwing van de Taalunie plaatsgevonden. En dat is bij een verdrag dat inmiddels 35 jaar oud is ook noodzakelijk. Wellicht is dit vandaag nog onvoldoende geïmplementeerd. Maar het is evident dat de doelstellingen en kerntaken uit het Verdrag onverminderd belangrijk zijn, ook in het nieuwe strategisch plan en beleidsplan van de Taalunie.

Het CvM heeft de algemeen secretaris gevraagd om de link tussen het Verdrag en het nieuwe beleidsplan naar buiten toe te verduidelijken.

De AFO vraagt dat het evenwicht in de besluitvormingsprocedure wordt hersteld cfr. het Taalunieverdrag. Het CvM meent dat de verschillende organen wel degelijk de rollen vervullen die in het Verdrag staan beschreven, maar dat dit wellicht efficiënter en effectiever kan gebeuren. Het CvM heeft de algemeen secretaris gevraagd daar expliciet over te waken en een voorstel tot scherpstelling uit te werken. De adviserende rol van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren zal worden verduidelijkt.

- De aanbeveling van de AFO over de rol van de IPC is een zaak van de IPC zelf.
- De aanbeveling te komen tot meerjarige budgettaire afspraken met organisaties als de IVN is terecht. Het getuigt van goed bestuur om aan partnerorganisaties een vast meerjarig perspectief te bieden. Maar ook de partnerorganisaties moeten aanvaarden dat dit engagement altijd gekaderd zal zijn binnen de budgettering die Nederland en Vlaanderen kunnen voorzien voor de Nederlandse Taalunie.

Ondertussen loopt ook de periodieke evaluatie van het Algemeen Secretariaat. Ook de adviezen die daaruit voortvloeien, zullen worden meegenomen in de beleidsbeslissingen die het Comité van Ministers in juli zal nemen.

Apparaatskosten Taalunie

De AFO toont een ontwikkeling van stijgende apparaatskosten (de som van de materiële kosten en de personeelskosten) tussen 2010 en 2014. In die periode stijgt het percentage van deze kosten van 22,7% naar 29,3%. En de AFO laat zien dat bij ongewijzigd beleid deze stijging (na een daling in 2015 omwille van de door het CvM opgelegde bezuinigingen) doorgaat, tot boven de 30% in 2020. Dit betekent dat bij ongewijzigd beleid het aandeel van de internationale neerlandistiek in de besteding van de middelen van de Taalunie relatief zou dalen. Hoewel die daling niet buitengewoon groot is, is dit stijgen van de apparaatskosten en daarmee de relatieve daling van de middelen voor de inhoud toch een ontwikkeling die het CvM wil tegengaan.

De AFO geeft wel zelf al een verklaring voor de stijgende personeelskosten (die samen met de materiële kosten de apparaatskosten vormen), door te wijzen op de arbeidsvoorwaarden die bij de Taalunie van kracht zijn (een combinatie van rijksambtenarenrecht en regelingen als expatriatievergoedingen). Het CvM onderschrijft deze verklaring.

Daarnaast is verdere concentratie op beleid in plaats van uitvoering noodzakelijk. Terecht wijst de AFO erop dat *de beoogde transitie van de Taalunie van subsidieverstrekker naar financier en partner de verhouding van hetgeen de Taalunie 'zelf maakt' ten opzichte van hetgeen de Taalunie 'aanstuurt' drastisch kan wijzigen*. Naast dat aansturen wil de Taalunie ook daadwerkelijk zelf meer bijdragen aan het beleid van de betrokken overheden en ze heeft daar met de wijzigingen in de functieprofielen in de reorganisatie de basis voor gelegd. In de praktijk doet de Taalunie dit al, bijvoorbeeld door te adviseren over het onderwijs in en van het Nederlands, over de positie van het Nederlands in een meertalige wereld, over de mogelijkheden van maatschappelijke benutting van taal- en spraaktechnologie et cetera. Dat betekent dat de inzet van beleidsmedewerkers niet louter als overhead kan worden aangemerkt, maar inzet is van menselijk kapitaal, één van de kapitaalsoorten die de AFO noemt (p. 29). Het CvM vraagt de algemeen secretaris om, zoals de AFO aanbeveelt, een manier te ontwikkelen om beter zichtbaar te maken in welke mate de personeelskosten werkelijke 'overhead' zijn en welke kosten direct bijdragen aan de inhoud.

Niettemin is het CvM van mening dat de apparaatskosten beperkt moeten worden. Wij geven de algemeen secretaris van de Taalunie de opdracht op korte termijn voorstellen te doen om de apparaatskosten te beperken, waarbij ze in geen geval verder mogen stijgen (met 2016 als referentiepunt). Het CvM zal zich na een diepgaander analyse beraden op het gewenste niveau van de apparaatskosten voor de toekomst.